

Slovenski socialdemokrati o tujcih.

Glasilo jugoslovanske socialne demokratične stranke „Naprej“ prinaša v št. 51 ta-le članek:

„Naša zemlja je lepa in bogata, rod, ki na njej živi, pa je ubog in zaničevan. Nekaj gnilega je v državi Danski . . .“

Ako pogledamo v naša ljudska gospodarstva in domove, spoznamo takoj, da žena podpira tri vogale pri hiši, kakor pravi naš pregovor. Torej je gospodar slab? Pogledajmo v hišo majhnega poljedelca: Žena dela na polju in v gozdu in v vinogradu, kuha in skrbi za otroke, krmi in opravlja živino. To so njeni poglavitni posli. Mimogrede pa opravlja še druge važne posle. Skrbi za perutnino, molze in prodaja mleko. V gozdu nabira maline in gobe v družbi svojih otrok. Vse to mimogredeče delo je vredno milijone. Te produkte skupljajo trgovci, z velikimi dobički jih prodajajo dalje. Pogledajmo v stanovanje delavca ali nižjega uradnika: Žena hodi na dnino ali v tovarno, ali pa šiva, čipkari in veže doma; streže možu, doji in vzgaja otroke, pere, krpa, kuha, snižuje . . . Žena dela!

Kje pa je gospodar?

Videli smo možje pri trdem delu. Za prenizke mezde delajo v tovarnah, v uradih, na polju, v gozdu, v vinogradu, v delavnicah. Tovarniški delavec se izseljuje v tuja obrtna središča, kjer upa najti še dokaj izdatnejši zaslužek. Gozdni delavec hodi čez zimo v hrvatske, rumunske, ruske šume za zaslužkom, ki ga doma ne najde. Vinogradnik se izseljuje v Ameriko, kjer se izgubi v pisani množici delavstva. Uradnik strada in pada v dolgove, obrtnik berači in je srečen, ako dobi mesto sluge . . . Stotisoči poprijemajo za popotni les, da si v daljnih tujinah poiščejo dela in jela. Kdo še ni videl na naših kolodvorih krđela mož z natlačenimi vrečami in s kovčki v rokah, okrašenih z rožami? Do kolodvora jih spremljajo žene in dekleta; ihteča in vsa solzna stiskajo roke možem in fantom. Kakor da gredo v vojno, tako težko je slovo. Gredo, da se bore z življenjem. Delali bodo, kar premore človeško zdravje, in stradajoči bodo hranili za svojo družino in posest v domovini. Tisoči podležejo, tisoči se pohabijo ob prenapornem delu, ko se bodo kosali s kitajskim kuljem. Nekateri se vrnejo — kot tujci bodo! Videli so velika bogastva, svobodna ljudstva — vsega tega ni v revni domovini. In znova se napotijo v svet: Bremen, Hamburg, Havre, megleno morje . . .

Videli smo pa tudi, kako prihajajo k nam bogati tujci. Ogleдали so se in nam zagospodarili. Prišli so kakor bi jih privedel slučaj, mimogrede so se ustavili, nabrali so si bogastva in zopet odšli s po-

bilo z mojim nastopom zadovoljno, ker je dobivalo redno hrano in pijačo.

Tedaj pa v Belavezi nismo samo kuhali in pekli, tudi vežbal sem zaspane kuharje in voznike, da so jim kar pokali od same zanikarnosti zastali udje. Toliko sem jim vili v zunanjost in dušo, da niso bili po preteku enega meseca samo umazani trenarji, ampak redni, samozavestni vojaki.

Moje bivanje v Belavezi je osladila družba nezabnega tovariša že iz bogoslovskih let in pozneje na bojnem polju, kurata Jožeta Pinter. Bivala sva skupaj v tem selu nad eden mesec. Poznala in ljubila sva se že v teologijskih celicah; občudovanje in spoštovanje do tega rajnega tovariša mi je vsklilo v srce, ko sem ga videl in še boljše spoznal na bojnem polju. Da, da — in nešteto krat — da! Naš štajerski kurat, rajni Jože Pinter, je bil res duhovni oče svojega 26. domobranskega polka. Ljubilo, spoštovalo, cenilo, da, v zvezde kovalo pa je vse pri polku od infanterista do obersta. Niso ga čislali kot tovariša častniki, ne kot predstojnika moštvo; vsem, moštvo in častnikom, je bil vzor duhovnika. Njegovo milo, rahlo, zatiranemu moštvo na stečaj odprto srce je bilo neusahljivi studenec pomoči in tolažbe. Nisem nikdar slišal in videl, da bi bili vsi pri regimentu tako vsestransko zadovoljni s kuratom, kot ravno z rajnim Jožetom. Že za najinega skupnega bivanja v Belavezi je hiral na mučni srčni napaki. Gledal je me večkrat na konju in bi bil tudi sam tako rad dobro jezdil. Povabil sem ga, da se privadi in priuči jeziti, v našo jahalno šolo. Kvečjemu po pet minut je vzdržal v diru na konju, pri daljšem dirkanju se je prijel za srce in omahnil raz konja. Pri takih srčnih napadih mi je vedno tožil: „Januš, boš videl, z mano ne bo dolgo!“ In res! Ko sva se enkrat ločila v Belaveze, se nisva videla več, ker je on odromal s svojim polkom na jug. Krije ga mladega, polnega veselja duhovne ljubezni — bojna zemlja. Bodi mu lahkota lahka kakor mu je bila srca!

V postojankah nad Belavezo smo obhajali in razgovarjali prve Velike noči na fronti. Velikonočne je

smehljivo-zaničljivim nasmehom na ustnih: Zemlja lepa in bogata, ampak rod neveden in slab, vreden našega zasmeha . . .“

V eni naslednjih števil pa piše „Naprej“:

„Ljubimo svojo domovino, ona pa je kakor naša mačeha. Oglejmo si jo, to našo zemljo! Ponaša se z lepimi in obširnimi gozdovi in velikimi naravnimi zakladi. Davno je že od tega, odkar se je naselil med nami mogočen tujec, ki nam je vzel zemljo! Naši najlepši gozdovi, naša najrodovitnejša polja — čigavi so? Graščakovi! Kdo mu je dal to pravico? Podedoval jo je po svojih prednikih, ki so si to pravico sami vzeli, proti volji naroda. Poznate plemenite gospode, ki že dolga stoletja žive med nami, ki nas že dolga stoletja sovražijo? Seveda jih poznate, samo pozabili ste že, kako je bilo nekdanj; naučili so vas, jih znati spoštovati. V njihovih obširnih gozdovih kot delavci sekate les, žgete oglje, snažite drevje, nabirate gobe, napravljate drva, vlačite krelje in tako dalje.

Kdor od vas ne bi poznal fidejkomisnih gospodov: Windischgrätz, Auersperg, Schönburg-Waldenburg itd. — celo vrsto knezov, grofov in drugih feudalnih gospodov, ki žive od svojih „starih, zapisanih pravic.“ Na svojih lepih in obširnih veleposestvih goje vsakovrstno divjačino, od srne do medveda, da si krajšajo svoje dolgočasne, brezdelne dneve z lepim lovskim športom.

Na naši zemlji izvirajo reke in potoki, katerih vodna moč je dandanes vredna milijone. Prišel je tuj podjetnik, kraj voda je postavil svoje tovarne, da mu ženejo kolesa. Kdo mu je dal to pravico? Od gosposke jo je kupil, zakaj imel je denar, ki ga ti, hlapec Jernej, še danes nimaš.

Naša zemlja skriva pod svojo površino bogate zaklade: premog, živo srebro, aluminij, svinec in kositer. Nekaj bogatih tujcev in židov je kupilo te zaklade, ki jih ti, ubogi Slovenec-domačin za berno plačo dvigaš iz kraljestva zlobnega škrapa. Kdo jim je dal pravico?

Pravica? Kdor je močan, njegova je. Toda mi nočemo pravice nasilstva, hočemo zgolj svojo prirodno pravico. Kar se je narodu, ki poseduje to zemljo, vzelo, to naj se mu vrne.

Narava je obdarila slovensko zemljo z bogatimi zakladi. Res je, da nima železne rude v velikih množinah, zato pa hrani v sebi velikanska skladišča premoga, kar izpričujejo veliki rudniki, ki pa niso še vsi odprti. V Trbovljah, Zagorju, Kočevju, v St. Janžu in drugje se nakopuje na leto na milijone ton rjavega premoga. Naša zemlja daje na leto 800 ton rude živega srebra, kar znaša 50% celotne svetovne produkcije na živem srebru. Svinec in kositer se dobivata v večjih množinah v Rajblju in Pliberku. Naše vodne moči se cenijo na več stotisoč konjskih sil; zgolj ob izvirkih gorenje Save na 100.000, kar bi zadostovalo, da se industrializira vsa Kranjska. Na naši zemlji izvirajo številni gorki in zdravilni vrelci.

Vse to smo razdelili in prepustili posameznikom, največ tujcem. Zato smo sami ostali revni in na tujem si mora slovensko ljudstvo iskati vsakdanjega kruha . . .“

tro v slovaških Karpatih je bilo nekaj bajno krasnega. Naša artilerija je dobila povelje: Na velikonočno nedeljo in pondeljek ne streljati! Tudi sovražno topništvo se je vedlo precej mirno. Takoj za našimi postojankami pod hribov na travniku smo postavili lično kapelico, da pokličemo v naše sredino od mrtvih vstalega Zveličarja. Polk se je postavil v četverokotu krog kapelice. Pridigoval sem in maševal. Ministriral pa mi ni moja „Mat“ nebeška, ampak grof Czernin, brat sedanjega ministra, ki je služboval tedaj kot bivši ulanski nadporočnik pri našem polku. Vzgleđno bogoslužjen mož, ki je pri vsaki sv. maši na prostem bojnem polju prejel sv. obhajilo.

No, med pridigo so bili naši nasprotniki le še mirni; med sv. daritvijo pa se je začela oglašati sovražna artilerija. Ravno med povzdigovanjem so pripiskali z granatami na sredino četverokota, kjer je stala kapelica in polk. Zadeli niso nikogar, a osuplo in prestrašeno je bilo vse. Major je zašepetal adjutantu:

„Razidimo se, sicer nas bodo!“

Adjutant ga je pa zavrnil hladnokrvno:

„Dokler vstraja kurat pred oltarjem, bomo še cel.“

Rusi so še naprej streljali, nič zadeli in mi smo opravili službo božjo do konca.

Na Veliko noč so se nam bližali Rusi prvič v prijateljstvu. Nekaj sovražnega moštva je prišlo v naše postojanke čestitat ter voščiti vesele velikonočne praznike. So se ti ljudje čudili, ko smo jih po čestitkah zarobili in jih nismo pustili več nazaj. Ruski oberst nam je poslal pismeno voščilo s prošnjo, naj mu podarimo nekaj steklenk alkoholne pijače. Njegovi želji se je ustreglo in mož se nam je tudi pismeno zahvalil za darilo.

V zakopih nad Belavezo je dobil naš major vojaški križec. Da proslavi svoje odlikovanje, me je poslal v Bardiow, kjer bi naj preskrbel nekaj steklenk pri vseh častniških veselicah običajnega šampanjca. V Bardiowu je bilo tedaj nastanjeno

Tako piše jugoslovansko socialnodemokratično glasilo. Iz tega se razvidi, da vse slovenske stranke mislimo enako. V slobodi od vsakega tujega jarma vidimo našo srečo. To slobodo nam naj prinese jugoslovanska država. Ne čudimo se, ako tujci tako besnijo proti jugoslovanski državi, kajti oni besnijo proti naši slobodi, naši sreči.

Vinske cene.

Osrednja komisija za preizkušnjo cen na Dunaju je določila za vino „vodilne“ ali „primerne“ cene. Za srednjedobro vino je cena 3 K za 1 liter. To je splošno merilo za vina po celi Avstriji. V podrobnem pa veljajo za Štajersko naslednja določila glede cen: Srednjedobro vino štajerskega izvora pri pridelovalcu (v kleti) 3 K 1 liter. V vletrgovini z avstrijskim ali ogrskim belim vinom v sodih 360 K hektoliter, rdeče vino 380 K, v steklenicah po 7 desetink litra belo vino 3 K 70 v, rdeče 3 K 80 v. Gostilničarji smejo pri točenju računati 40% nad nakupno ceno, pri prodaji čez ulico 20% več. V točilnicah „pod vežo“ se sme točiti domače vino po 3 K 20 vin. Za vino iz necepljenih trt (izabele, šmarnice itd.) je določena cena samo 1 K za 1 liter. Za vinski mošt srednje kakovosti je cena za 10% nižja kot za vino, t. j. 2 K 70 v liter. V nadrobni prodaji v sodih se sme računati belo po 4 K 40 v, rdeče po 4 K 60 v liter. Katero vino spada med srednja vina, ima v spornih slučajih določiti odsek strokovnjakov pri vsakem okrajnem glavarstvu. V tem odseku bo po en zastopnik vinogradnikov, po en vinotržec, zastopnik gostilničarjev, zastopnik vinopivcev (gostov) in zastopnik vlade.

Vsekakor določilo o vinskih cenah ni povsem jasno. Kaj je n. pr. z vinom, ki je slabše kot „srednje“ vino in po kaki ceni se bo smelo prodajati vino boljše kakovosti, n. pr. sortirano vino? Zelo čudno je tudi, da se je za izabele, šmarnico in enaka vina določila tako nizka cena (1 K liter). To je na vsak način prenizka cena. Celo sadjevec se že dražje plačuje.

Našim vinogradnikom svetujemo, da napravijo, kjer se da, sortirana vina, ki se bodo gotovo mnogo bolj drago plačevala kot navadna srednja vina. Nadalje tudi priporočamo, da se naj ne začne prezgodaj s trgatvijo. Iz krogov mariborskih vinskih strokovnjakov se nam poroča, da utegne letošnji mošt, ki se bo prešal koncem septembra ali začetkom oktobra, imeti 18—22 stopinj sladkorja, dočim ima sedaj komaj do 14 stopinj. Mošt, ki ima nad 16 stopinj sladkorja, se že prišteva med boljša vina. Torej ne prenačite se s trgatvijo!

Glede vinske trgatve in prodaje vina smo dobili od prijatelja lista naslednje vrstice: Letos bo precej dobra vinska letina. Cena se bo tudi precejšnja. Ne vemo, kaj pride drugo leto. Za vino bodete dobili lepe svote. Prvo, kar le morete, rešite se dolgov, ki so vključeni na vaših posestvih. Poplačajte če morete, vsa državna posojila. Država bo gotovo tirjala brezobrestna posojila in jih že zahteva; rešite se sedaj tega bremena. Vinogradnike čakajo slaba leta, v katerih bodete zopet prisiljeni iskati po-

poveljstvo III. kora. Mestece je bilo nabito polno častnikov in sploh vojaštva. Ker se mi ni posrečilo, da bi iztaknil sam šumeče penečo pijačo, pa sem se obrnil do žida s prošnjo, da me povede v prodajalno, kjer bi dobil šampanjca. Jud me je zvedavo premuštral z očmi od nog do glave, se mi nasmehnil od strani in mi pokinil, naj mu le sledim. Nato sva se lotila romanja po vseh židovskih ulicah, kotih in luknjah. Malo se mi je zdelo to dolgovno židovsko vodstvo sumljivo; začel sem se ustavljati, da se ne bom več podil po teh brologih židovske nesnage in smradu. Moj vodja pa me je tolažil, naj le lažim za njim; šampanjec je dragocena pijača in se ne dobi povsod. Sva še tavalala nekaj časa okrog in dospela na prostorno židovsko dvorišče. Na sredini dvorišča je bil velik kup gnoja. Žid stopi nekoliko na stran in mi pokaže na gnoj z besedami:

„Tukaj pod tem gnojem si išči svoj šampanjec!“

Kot bi trenil, je zginil pretkani Abrahamovec. Za nos me je vodil nesramnež nad jedno uro in me še nazadnje grdo osmešil z gnojiščem. Solze srda nad tako predrznostjo so mi stopile v oči in raztrgal bi bil žida, da so ga dobile moje pesti. Pa pohladiti sem si moral jezo s potrpljenjem, ker je izginil in se izgubil kot kafa. Prisegel sem pa, da se mu osvetim do krvavega, ako se križajo še enkrat v življenju najina pota.

Sam Bog mi ga je dal v pest, pa se le čez leto in dan pri Kolomeji. Jezdil sem tamkaj po cesti z nekaj jezdec. Proti nam pritovori na vozičku žid v dopetnem, črnem kaftanu. Pozdravil je nas s pasje ponižnim, globokim priklonom.

(Dalje priš.)